

**Kadın ve Aile Çalışmaları
Uygulama ve Araştırma Merkezi**

I. ULUSAL KADIN TEMALI ÖĞRENCİ KONGRESİ BROŞÜRÜ

**Geçmişten Günümüze Kadın
13-14 Mart 2021**

Dikkatleri üzerine çekecek infografik ve
sanat çalışmalarını tasarlamak

ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

İÇİNDEKİLER

3 Teşekkür

4 Davetli Konuşmacılar

6 Konuşmacılar

8 Program

10 Sunum Özetleri

34 Kurullar

37 Son Söz

TEŞEKKÜR

‘Kadın’ olmaklığın bile sorun olduğu bu dünyada kadını ve kadın sorunlarını tartışma cesareti göstermiş olan kıymetli katılımcılarımız, sizlerle bu yıl ilkinizi gerçekleştirdiğimiz kongremizde buluşmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Öncelikle, 8 Mart’a ithafen düzenlediğimiz kongremizin amacına uygun bir şekilde gerçekleşmesini sağlayan ve destek veren herkese sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz. Başta Erzurum Teknik Üniversitesi Rektörlüğü olmak üzere, web sitemiz için İbrahim Hakkı Çeşme’ye, teknik destekleri için Emrah Şimşek ve Bilal Öncül’e aynı zamanda Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü’ne katkılarından ötürü müteşekkirimiz.

Kongremiz için gönderilen özetlerin değerlendirilmesi noktasında kıymetli bilgi ve birikimleri ile son derece titiz ve adil bir değerlendirme yapılabilmesini sağlayan bilim/hakem kurulumuzun her bir üyesine de sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz. Kongre süresince her bir oturumu yöneterek tüm oturumların akışa uygun olarak yapılmasını sağlayan oturum başkanı hocalarımızın her birine de yine sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bundan sonraki akademik etkinliklerimizde de birlikte çalışmayı ümit ediyor ve bekliyoruz.

Kongreyi gerçekleştirmek için belirlediğimiz tarih ve kongre duyurumuz arasında oldukça kısa bir süre olmasına rağmen, 33 farklı üniversitede lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimlerine devam eden 88 kıymetli arkadaşımızdan destek gördük. İlanımızın duyurulması için yeterli zamana sahip olmadığımızı ve her üniversiteye ulaşamadığımızı düşünürken gördüğümüz bu yoğun ilgi bizi oldukça memnun etti. Bu anlamda kabul edilsin veya edilmesin kongremize bildiri özetlerini gönderip bize destek olan tüm öğrenci arkadaşlarımıza büyük minnettarlık duyuyoruz. Ayrıca konuşmacılarımızı dinleyerek soru, itiraz ve katkılarıyla, kongremizin zengin bir platforma dönüşmesini sağlayan tüm genç arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyoruz.

Bir sonraki kongremizde tekrar görüşmek ümidi ile saygılarımızla...

KONGRE DÜZENLEME KURULU

DAVETLİ KONUŞMACI

PROF. DR. NURŞEN ADAK

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde lisans, aynı üniversitede, uygulamalı sosyoloji anabilim dalında yüksek lisans derecelerini aldı. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde uygulamalı sosyoloji doktorasını 'Sağlık-hastalık sistemi ve kadın' başlıklı teziyle 2001 yılında tamamladı. 1995 yılında Adnan Menderes Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak başladığı akademik kariyerine 1999 yılından itibaren Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde devam etmektedir. 2011 yılında Prof. Dr. ünvanını almıştır. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları, Aile Sosyolojisinde Güncel Tartışmalar, Toplumsal Cinsiyet ve Eşitsizlik, Dünyada ve Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları derslerini verdi.

"Türkiye'de Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Akademisyenler Ağı: Akdeniz Üniversitesi Örneği", Eğitim ve Öğretim Ekseninde Toplumsal Cinsiyet Kaynaklı Eşitsizliklerin İzdüşümleri" ve "Bir Kadınlık Deneyimi Olarak Menopoz" projelerini yönetti.

Toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları konularında ulusal ve uluslararası yayın, eser ve yönettiği lisansüstü tezler bulunan Adak, Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Anabilim dalı başkanlığı dahil mesleki ve idari deneyimlere sahiptir. Halen Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Uygulamalı Sosyoloji ana bilim dalında Prof. Dr. olarak görev alan Adak, 2019 yılından itibaren YÖK Akademide Kadın Çalışmaları ve Sorunları komisyon üyeliği görevini de yürütmektedir.

DAVETLİ KONUŞMACI

PROF. DR. SERPİL ÇAKIR

Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde lisans, aynı üniversitede, kamu yönetimi ve siyaset bilimi dalında yüksek lisans derecelerini aldı. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde siyaset bilimi doktorasını 'II. Meşrutiyette Osmanlı Kadın Hareketi' başlıklı teziyle 1991 yılında tamamladı. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. Sosyal bilimlerde ve kadın araştırmalarında yöntem, kadın tarihi ve sözlü tarih konularında dersler verdi. Cumhuriyetin Öncü Kadınları Sözlü Tarih Projesi'ni yürüttü. 1996 yılında görevinden ayrıldı. İngiltere'ye gitti, çeşitli üniversitelerde misafir araştırmacı olarak araştırmalar yaptı.

Üniversitede toplumsal cinsiyet, kadın tarihi ve politika üzerine çeşitli dersler verdi ve "Türkiye'de Kadın Parlamenterler", "İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kurum Tarihi", "Londra'daki Türklerin Göçmenlik Halleri", "Cumhuriyetin Öncü Kadınları" gibi başlıklarla sözlü tarih projeleri yönetti. Serpil Çakır Türkiye'de yeni feminist hareketinin 1990'lardan sonra iyice görünür olmasının akademide yansımalarında Osmanlı Kadın Hareketi (Metis Yayınları, 1994) adlı çalışmasıyla öncü bir rol oynadı. 2003'te Amargi Kadın Akademisi bünyesinde kadınlara feminizm dersleri verdi. Kendi kütüphanesini Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'na bağışladı. 2014'te "Kadınların Üniversitede 100 Yılı- İnas Darülfünunu / Kadın Üniversitesi 1914-1919" adlı serginin danışmanlığını yaptı.

Halen İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, siyaset bilimi ana dalında öğretim üyesi olarak çalışan Çakır, 2001'den bu yana İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenen Türkiye'de Kadın Parlamenterler: Siyasal Temsil ve Toplumsal Cinsiyet ve Sözlü Tarih Arşivi Oluşturma Projesi'ni yürütmektedir.

KONUŞMACILAR

- Esra Akarsu: Reklamlarda Mutluluk Vaadinin Yeniden Üretiminde Toplumsal Cinsiyet Temsili (Ankara Üniversitesi)
- Gamze Altay: Şefika Sultan Gaspıralı ve Kadın Hareketinde Aktif Mücadele Dönemi (Kastamonu Üniversitesi)
- İlayda Bahar Çamgören & Hacer Mutlu Danacı: Sosyal Ekofeminizm Bağlamında Kadın Mimarların Ekolojik Mimarideki Rolünün İncelenmesi (Akdeniz Üniversitesi)
- Enfal Erkan: Kızkardeşler Miti (Atatürk Üniversitesi)
- Şevin Evren: Bacıyan-ı Rum Teşkilatının Kadına Yönelik Faaliyetlerinin Sosyal Hizmet Bağlamında Değerlendirilmesi (İğdır Üniversitesi)
- Begül Hudayberdiyeva: Modern Dönemde Tasavvufi Neşve ile Yetişmiş Bazı Kadın Aydınlar (Kastamonu Üniversitesi)
- Emircan Hurma: Aleksandr Blok'un Şiirlerinde Vladimir Solovyov'un "Sonsuz Dişilik" Felsefesinin Yansımaları (Anadolu Üniversitesi)
- Aslı Ayşe Kalkan: Aile Politikaları Temelinde Türkiye'de Kadın ve Eğitim (Uşak Üniversitesi)
- Beyza Karakoç & Duygu Aksu: Küresel Salgın Sürecinde Karantina Uygulamaları ve Aile İçi Kadın Rolü Algısında Yaşanan Değişimler (Bursa Teknik Üniversitesi/Süleyman Demirel Üniversitesi)
- İrem Kasap: Hayvanlar, Kadınlar ve Et: Carol J. Adams, Margaret Atwood ve Charlotte Perkins Gilman'ın Edebiyat Eserlerinin Feminist-Vejetaryen Eleştirel Kuramı (Çanakkale 18 Mart Üniversitesi)
- Gülşah Kazancı: Marjane Satrapı'nın Persepolis Adlı Eserinin Feminist Oryantalist Açıdan Analizi (Çanakkale 18 Mart Üniversitesi)
- Ümmügülsüm Korkmaz: Kızıl Kırgın'ın Kadınları Marguva Romanının Psikanalitik Bağlamda Çözümü (Kastamonu Üniversitesi)
- Sevim Silanur Küçük: Cam Tavan Sendromunun Kadın Çalışanlar Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Araştırma (Erzurum Teknik Üniversitesi)
- Berçem Öden: Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarının Tarihsel ve Dinsel Boylamda İncelenmesi (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
- Sümeyye Özdemir: Tomris Uyar ve Adalet Ağaoğlu'nun Kadınları (Giresun Üniversitesi)
- Merve Aybüke Özkan: Siyasette Temsiliyet Krizi ve Kadın (Atatürk Üniversitesi)
- Nur Gözde Tayfur: Reklamlarda Değişen Kadın İmgesi: Dove Benim Saçım Ezberlerin Ötesinde Reklam Örneği (Maltepe Üniversitesi)

- Gamze Tiryaki: Kadın İsterse Yapar: Aksu Köyünde Kadın Dayanışması ve Kadının Ekonomik Hayata Katılımı (Bursa Teknik Üniversitesi)
- Zeynep Türk: Tarihsel Süreçte Kadın Olmak ve Türk Medyasında Kadın Olgusu (Dumlupınar Üniversitesi)
- Saadet Yanardağ: Kadın Neyzenlerin Müzik Deneyimlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Ele Alınması (Ankara Hacı Bayram Üniversitesi)
- Fatma Yıldırımış & Özlem Bozbuğa & Zehra Çalışkan: Ülkemizde Lisansüstü Çalışmalarda Kadına Yönelik Şiddet (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
- Şerife Gizem Yıldız: Modern Türk Kadını Kimliğinin İnşasında Atatürk'ün Manevi Kızı Afet İnan'ın Etkileri (Erciyes Üniversitesi)
- Zeynep Hazal Yıldız: “Siyahi” Kadın ve Metalaşma: Çift Taraflı Sömürgeleşme Sürecine Postkolonyal Feminist Bir Yaklaşım (Çanakkale 18 Mart Üniversitesi)
- M. Reyhan Yılmaz: Türk Bilim Tarihi Yazıcılığında Kadınlar (Maltepe Üniversitesi)

PROGRAM

13 MART 2021

10:00-11:00-- Açılış Konuşması: Prof. Dr. Bülent Çakmak (*Erzurum Teknik Üniversitesi Rektörü*)

11:00-12:00 -- Davetli Konuşmacı: Prof. Dr. Serpil Çakır (*İstanbul Üniversitesi*)

I. Oturum

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ali Utku (*Atatürk Üniversitesi*)

12:10-12:25 -- Enfal Erkan: Kızkardeşler Miti (*Atatürk Üniversitesi*)

12:25-12:40 -- Berçem Öden: Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarının Tarihsel ve Dinsel Boylamda İncelenmesi (*Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi*)

12:40-12:55 -- Merve Aybüke Özkan: Siyasette Temsiliyet Krizi ve Kadın (*Atatürk Üniversitesi*)

12:55-13:10 -- Soru-Cevap

13:10-14:00 -- Öğle Arası

II. Oturum

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Murat Kacıroğlu (*Erzurum Teknik Üniversitesi*)

14:00-14:15 -- Gülşah Kazancı: Marjane Satrapi'nin Persepolis Adlı Eserinin Feminist Oryantalist Açıdan Analizi (*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi*)

14:15-14:30 -- Ümmügülsüm Korkmaz: Kızıl Kırgın'ın Kadınları Marguva Romanının Psikanalitik Bağlamda Çözümü (*Kastamonu Üniversitesi*)

14:30-14:45 -- Sümeyye Özdemir: Tomris Uyar ve Adalet Ağaoğlu'nun Kadınları (*Giresun Üniversitesi*)

14:45-15:00 -- Soru-Cevap

III. Oturum

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Fahrünissa Kazan (*Dicle Üniversitesi*)

15:10-15:25 -- Nur Gözde Tayfur: Reklamlarda Değişen Kadın İmgesi: Dove Benim Saçım Ezberlerin Ötesinde Reklam Örneği (*Maltepe Üniversitesi*)

15:25-15:40 -- Esra Akarsu: Reklamlarda Mutluluk Vaadinin Yeniden Üretiminde Toplumsal Cinsiyet Temsili (*Ankara Üniversitesi*)

15:40-15:55 -- Zeynep Türk: Tarihsel Süreçte Kadın Olmak ve Türk Medyasında Kadın Olgusu (*Dumlupınar Üniversitesi*)

15:55-16:10 -- Soru-Cevap

IV. Oturum

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi İrem Aslan Seyhan (*Bartın Üniversitesi*)

16:20-16:35 -- M. Reyhan Yılmaz: Türk Bilim Tarihi Yazılıcılığında Kadınlar (*Maltepe Üniversitesi*)

16:35-16:50 -- Begül Hudaiberdiyeva: Modern Dönemde Tasavvufi Neşve ile Yetişmiş Bazı Kadın Aydınlar (*Kastamonu Üniversitesi*)

16:50-17:05 -- Saadet Yanardağ: Kadın Neyzenlerin Müzik Deneyimlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Ele Alınması (*Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*)

17:05-17:20 -- Soru-Cevap

14 MART 2021

10:00- 10:30: Açılış konuşması: Doç. Dr. Tuba Yetim (Erzurum Teknik Üniversitesi Genel Sekreteri)

I. Oturum

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Selda Adiloğlu (Bursa Teknik Üniversitesi)

10:30-10:45 -- Aslı Ayşe Kalkan: Aile Politikaları Temelinde Türkiye’de Kadın ve Eğitim (Uşak Üniversitesi)

10:45-11:00 -- Beyza Karakoç & Duygu Aksu: Küresel Salgın Sürecinde Karantina Uygulamaları ve Aile İçi Kadın Rolü Algısında Yaşanan Değişimler (Bursa Teknik Üniversitesi/Süleyman Demirel Üniversitesi)

11:00-11:15 -- Fatma Yıldırımış & Özlem Bozbuğa & Zehra Çalışkan: Ülkemizde Lisansüstü Çalışmalarda Kadına Yönelik Şiddet (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

11:15-11:30 -- Soru-Cevap

II. Oturum

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mukadder Erkan (Atatürk Üniversitesi)

11:40-11:55 -- Emircan Hurma: Aleksandr Blok'un Şiirlerinde Vladimir Solov'yov'un "Sonsuz Dişilik" Felsefesinin Yansımaları (Anadolu Üniversitesi)

11:55-12:10 -- Zeynep Hazal Yıldız: “Siyahi” Kadın ve Metalaşma: Çift Taraflı Sömürgeleşme Sürecine Postkolonyal Feminist Bir Yaklaşım (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)

12:10 - 12:25 -- İrem Kasap: Hayvanlar, Kadınlar ve Et: Carol J. Adams, Margaret Atwood ve Charlotte Perkins Gilman’ın Edebiyat Eserlerinin Feminist-Vejetaryen Eleştirel Kuramı (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)

12:25-12:40 -- Soru-Cevap

12:40-13:30 -- Öğle Arası

13:30-14:30 -- Davetli Konuşmacı: Prof. Dr. Nurşen Adak (Akdeniz Üniversitesi- YÖK Akademi: Kadın Çalışmaları ve Sorunları Komisyon Üyesi)

III. Oturum

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Reva Balcı Akpınar (Atatürk Üniversitesi)

14:40-14:55 -- Gamze Tiryaki: Kadın İsterse Yapar: Aksu Köyünde Kadın Dayanışması ve Kadının Ekonomik Hayata Katılımı (Bursa Teknik Üniversitesi)

14:55-15:10 -- İlayda Bahar Çamgören & Hacer Mutlu Danacı: Sosyal Ekofeminizm Bağlamında Kadın Mimarların Ekolojik Mimarideki Rolünün İncelenmesi (Akdeniz Üniversitesi)

15:10-15:25 -- Sevim Sılanur Küçük: Cam Tavan Sendromunun Kadın Çalışanlar Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Araştırma (Erzurum Teknik Üniversitesi)

15:25-15:40 -- Soru-Cevap

IV. Oturum

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Uğur Akbulut (Erzurum Teknik Üniversitesi)

15:50-16:05 -- Şevin Evren: Bacıyan-ı Rum Teşkilatının Kadına Yönelik Faaliyetlerinin Sosyal Hizmet Bağlamında Değerlendirilmesi (Iğdır Üniversitesi)

16:05-16:20 -- Gamze Altay: Şefika Sultan Gaspıralı ve Kadın Hareketinde Aktif Mücadele Dönemi (Kastamonu Üniversitesi)

16:20-16:35 -- Şerife Gizem Yıldız: Modern Türk Kadını Kimliğinin İnşasında Atatürk'ün Manevi Kızı Afet İnan'ın Etkileri (Erciyes Üniversitesi)

16:35-16:50 -- Soru-Cevap

SUNUM ÖZETLERİ

AİLE POLİTİKALARI TEMELİNDE TÜRKİYE’DE KADIN VE EĞİTİM

Aslı Ayşe Kalkan

Uşak Üniversitesi

Ulusal ve uluslararası mevzuat çalışmaları ile kadının özgürlük, eğitim, sağlık, çalışma gibi haklara erişimi kolaylaştırılarak kendisini birey olarak hissedebilmesi amaçlanmaktadır. Bu mevzuat çalışmaları; insan hakları ve toplumsal cinsiyet olgusu bağlamında ülkeleri politika geliştirmeye sevk etmektedir. Son yıllarda uygulanan sosyal politikalara bağlı olarak kadın ve aile kavramının daha çok önemsendiği, aile çalışmalarının arttığı ve aileye yönelik hizmetlerin çeşitlendiği görülmektedir. Bireylerin yaşadığı toplumda var olması ve uyum içinde yaşaması haklarını bilmesi ve kullanabilmesi ile ilişkilidir. Bu haklardan biri olan eğitim, diğer hakların bilinmesi ve uygulanması açısından çok önemlidir. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada, öncelikle aile politikaları ve eğitim hakkı olgusu ele alınmıştır. Türkiye’de aile politikaları, eğitim çalışmaları ve diğer çalışmaların uygulamaya konulması kalkınma planları çerçevesinde gerçekleşmektedir. Buradan hareketle aile politikaları ve kadın-eğitim durumuna yönelik bir durum saptaması yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aile politikaları, eğitimin bireysel ve toplumsal açıdan önemi üzerinde durulmuştur. Sosyal politikaların önemli uygulama alanlarından biri olan kadına yönelik politikalar ve kadının eğitimdeki yerine yönelik istatistikler alanyazın taraması yapılarak Türkiye boyutuyla analiz edilmiştir. Yapılan çıkarımlar sonucunda, kadına yönelik algı olumlu yönde gelişmeye başlamıştır. Kadının aile kurumunun merkezinde yer almakla beraber eğitim ve istihdam gibi konularda eşit imkânlarla kavuşmaya başladığı söylenebilir. Son olarak Türkiye’de kadının eğitim sorunları ile ilgili çözüme yönelik bir bakış açısı sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kadın olgusu, aile politikaları, kadın ve eğitim, kalkınma planları

ALEKSANDR BLOK’UN ŞİİRLERİNDE

VLADİMİR SOLOVYOV’UN “SONSUZ DİŞİLİK” FELSEFESİNİN YANSIMALARI

Emircan Hurma

Anadolu Üniversitesi

Rus edebiyatında Gümüş Çağ, düzyazının güçlü olduğu Altın Çağ’dan sonra gelen, 1890-1930 yıllarını kapsayan ve adını şiirin gücünden alan dönemdir. Gümüş Çağ şiirlerinde en çok başvurulan konulardan biri kadın imgesidir. Bu dönem edebiyatında kadın sadece bir imge, bir tema değil felsefi temelleri olan bir kavramdır. 19. yüzyılda Vasiliy Jukovskiy’nin Rus dilinde henüz “kadınlık” sözcüğü bulunmadığından Almancadan “Weiblichkeit” sözcüğünü kullanması ve Boris Pasternak’ın, Faust çevirisinden Rusçaya kazandırdığı “sonsuz dişilik” anlamına gelen “*veçnaya jenstvennost*” kavramı ile birlikte birçok Rus yazar ve şair bu felsefî çizgide ilerlemiştir. Rus din felsefecileri olarak başta Vladimir Solovyov, Pavel Florenski ve Sergey Bulgakov gelmektedir. Gümüş Çağ döneminde genç kuşak Rus sembolist şairlerinden Aleksandr Blok, Andrey Bely ve Vyaçeslav İvanov, Vladimir Solovyov’un “sonsuz dişilik” felsefesinden etkilenmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, Aleksandr Blok’un Rus felsefesinin yansıma bulduğu şiirlerindeki kadın imgesinin incelenmesidir.

Aleksandr Blok, söz konusu dönemde bu felsefeden en çok etkilenen sembolist şairdir. Blok’un 1904 yılında kaleme aldığı *Hoş Hanıma Şiirler (Стухи о прекрасной даме)* adındaki ilk şiir kitabı, Vladimir Solovyov’un muazzam dişilik ilkesi Sofya’yı ve kadın felsefesini içerir. Birçok kaynağa göre Blok’un hayatında aralarında ünlü kimyager Dimitri Mendeleyev’in kızı Lyubov Mendeleyeva ve opera sanatçısı L. A. Andevaeva-Delmas olmak üzere üç yüzü aşkın kadın yer almıştır. Bu kadınların birçoğu Blok’un aşk şiirlerine ilham kaynağı olmuştur. Söz konusu çalışmada, sosyolojik ve hermeneutik inceleme yöntemlerinden faydalanılarak, Aleksandr Blok’un *Meçhul Kadın (Незнакомка)*, *Mavi Yağmurluk (Синий плащ)*, *Karanlık Tapınaklara Giriyorum (Вхожу я в темные храмы)*, *Sisler Seni Sakladı (Тебя скрывали туманы)* gibi şiirlerindeki kadın imgesi irdelenmiştir. Yapılan araştırmalar ve elde edilen bulgular sonucunda Blok’un birçok kadın üzerine üretilen eserleri olduğu ve şiirlerinde kadını yücelttiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aleksandr Blok, Rus felsefesi, kadın

BÂCIYÂN-I RÛM TEŞKİLATININ KADINA YÖNELİK FAALİYETLERİNİN SOSYAL HİZMET BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Şevin Evren

Iğdır Üniversitesi

Türk kadını, tarihsel süreç içerisinde değerlendirildiğinde gerek toplum gerekse devlet için çok önemli bir yere sahiptir. Türk kadını, toplumu ve devleti ilgilendiren olaylarda yaşanan sıkıntılara seyirci kalmamış, sorunların bir ucundan tutarak yardım etmeye çalışmıştır. Bu çalışmadaki amacımız, Bâciyân-ı Rûm teşkilatının kadına yönelik faaliyetlerini sosyal hizmet bağlamında değerlendirmek ve kadının hayatın bütün evlerinde yer aldığını, toplumda kadının yok sayılmaması ve önemli bir yere sahip olduğunu göstermektir. Sadece aile içinde değil çalışma alanında, üretimde, ekonomide, politika gibi birçok alanda yer edinmiştir. XIII. yüzyılda Ahî Evran'ın karısı Fatma Bacı tarafından kurulan Bâciyân-ı Rûm, kadınların oluşturmuş olduğu ilk kadın teşkilatlanmasıdır. Dinî ve ahlâkî açıdan yetenekli bireyler yetiştiren bir okuldur. Bacıların çalışkanlıklarıyla Anadolu'da el sanatlarının öğrenilmesine ve geliştirilmesine, ekonomik hayatın canlandırılmasına katkıda bulunduğu yeni iş sahaları oluşturarak girişimci kadınlar yetiştirmiştir. Dokumacılık: çadircılık, oya, dantel, nakış gibi el sanatlarıyla iş sahası oluşturup ekonomiye katkı sağlamışlardır. Sosyal faaliyetler: Bâciyân-ı Rûm yetim ve kimsesiz kalmış genç kızları koruma altına alarak eğitimleriyle ilgilenmiştir. Kimsesi olmayan ihtiyar kadınların bakımı gibi sosyal hizmetlerde bulunmuşlardır. Misafir ağırlama: bacılar, tekke ve zaviyelerde misafirlerle ilgilenmiş ve mükâfatını Allah'tan umarak yaparlardı. Askerî ve siyasî faaliyetler: savaş zamanında bulundukları şehir sınırlarını korumak için savaşçı kadın rolüne girmişlerdir. Tasavvufî faaliyetler: Bâciyân-ı Rûm dînî ve ahlâkî açıdan kadınlara eğitim veren bir okuldur. Tasavvuf konusunda hoş sohbetler düzenlerlerdi. İslamlaşmaya etkileri: Hristiyan dul kadınları, yetim ve öksüz kalan genç kızları evlendirerek Anadolu'nun İslamlaşmasına katkıda bulunmuşlardır. Kadının tarihte maruz kaldığı olumsuzluklara rağmen ezber bozan bir teşkilat olan Bâciyân-ı Rûm özellikle kurulduğu dönem itibarıyla kadına verilen değer bir göstergesini oluşturmuştur. Üretken bir kadının toplum ve insanlık için ne kadar önemli olduğu gösterilmiştir. Sosyal ve meslekî açıdan bireysel ve sosyal alanda önemli çalışmalar ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: Bâciyân-ı Rum, Türk kadını, sosyal hizmet

CAM TAVAN SENDROMUNUN

KADIN ÇALIŞANLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Sevim Silanur Küçük

Erzurum Teknik Üniversitesi

Son yıllarda çalışma hayatında sıklıkla karşılaşılan kavramlardan biri de “Cam Tavan Sendromudur.” Cam tavan sendromu, kadınların çalışma hayatında var oluş sürecinde etkili olan ve gözle görülmeyen, aşılması güç metaforları tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Günümüzde global olarak sektörlerde kadın çalışanların oranı artışa geçmiş olsa da yeterli düzeyde değildir. Bu süreci etkileyen faktörlerden biri olan cam tavan sendromunun incelenmesinin hedeflendiği bu araştırmada, öncelikli olarak cam tavan sendromu ve bu sendromu etkileyen faktörler ele alınarak kavramla ilgili literatürde yer alan çalışmalara değinilecektir. Ardından araştırmanın amacına yönelik Türkiye’de farklı sektörlerde çalışan kadınların sendroma yönelik görüşleri araştırılacaktır. Bu süreçte Irmak’ın (2010) yüksek lisans tezi için Karaca (2007) ve Sezen’in (2008) makalelerinde yer alan formlardan hareketle hazırladığı anket formu ile çalışma sürdürülecektir. Toplamda 40 sorudan oluşan anket formunun ilk kısmında katılımcıların demografik bilgilerine (yaş, eğitim durumu vb.) yönelik sorular yer alırken, ikinci kısmında 5’li likert tipi şeklinde hazırlanan anket formunda olan ölçek ile katılımcıların (sektörde çalışan kadınların) cam tavana dair algılarını belirlemeye yönelik 35 soru yer almaktadır. Farklı sektörlerde çalışan 100-150 kadından veri toplanıp SPSS 13.00 programı kullanılarak sektördeki kadın çalışanların cam tavan sendromunu nasıl algıladığı, demografik değişkenlerin bu algıya etkileri araştırılacaktır. Son olarak elde edilen veriler ile literatürde yer alan çalışmalar ışığında, kadınların çalışma hayatında problemlere yol açan bu durumun çözümüne yönelik farklı bakış açıları tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cam tavan sendromu, kadın çalışanlar, çalışma hayatı

HAYVANLAR, KADINLAR VE ET: CAROL J. ADAMS, MARGARET ATWOOD VE CHARLOTTE PERKINS GILMAN'IN EDEBİYAT ESERLERİNİN FEMİNİST-VEJETARYEN ELEŞTİREL KURAMI

İrem Kasap

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi

Toplumdaki beslenme farklılığı hem cinsiyet eşitsizliğini hem de birçok eşitsizliği içeren kültürel bir süreçtir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine neden olan nedenlerden biri de beslenmedeki farklılıklardır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı beslenme eşitsizliklerinden biri de et yeme ve sebze yemedir. Başka bir deyişle, geçmişten günümüze hayvanın beden parçalarını yemek, erkek egemen toplum da dahil olmak üzere, birçok kültürde güçlülük, avcılık, öfkeli olma durumu, krallık gibi “erkeklik” özellikleriyle ya da erkeğe ait olan durumlarla bağdaştırılmıştır. Bunun aksine sebze ya da bitkiyle beslenmek ise ataerkil toplumdaki kadınlarla aynı zamanda kadın bedenleriyle ilişkilendirilmektedir.

Bu konu edebiyat alanında da eleştirel bir şekilde konu olmaktadır. Örneğin, Carol J. Adams'ın yazdığı *Etin Cinsel Politikası*, sadece et yemek ve erkek egemenliği arasındaki ilişkiyi değil aynı zamanda toplumdaki hayvanlarla kadınlar arasındaki bağ ile de ilgili olduğunu anlatmaktadır. *Etin Cinsel Politikası*, hayvanların sindirilmesi ve kadınların toplumdaki soyutlanması - sindirilmesi- üzerine bir ilişki öne sürmektedir ve *Etin Cinsel Politikası*, ataerkil bir toplumda kadının metalaştırılması, kayıp gönderge gibi kavramları öne sürmektedir. Ayrıca feminist yazar Margaret Atwood'un kaleme aldığı *Yenilebilir Kadın*, ataerkil toplum tarafından kadınların yabancılaşmasını konu alır ve hayvanlar ile kadınlar arasında bir ilişki olduğunu anlatır. Charlotte P. Gilman tarafından yazılan feminist ütöpik roman *Herland*, ataerkil ve hayvan üzerindeki tahakkümün meydana geldiği bir toplumun tam tersine erkeksiz ve vejetaryen bir toplum yaratmaktadır. Bu araştırma makalesinin yazarı, beslenmedeki farklılıkların toplumdaki cinsiyet eşitsizliğini nasıl etkilediğini, kayıp referansın ne olduğunu, feminist-vejetaryen yaklaşımın ne olduğunu anlatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Feminist-vejetaryen kuram, erkek egemenliği, hayvan yemek, kayıp gönderge

KADIN İSTERSE YAPAR:

AKSU KÖYÜNDE KADIN DAYANIŞMASI VE KADININ EKONOMİK HAYATA KATILIMI

Gamze Tiryaki

Bursa Teknik Üniversitesi

Kadın-erkek rollerinin keskin şekilde ayırt edildiği kırsal toplumlarda dahi artık kadının lehinde birtakım dönüşümlerin yaşandığı görülmektedir. Evrensel bir dönüşüm olmamakla birlikte çoğu bölge ve yörede kadınlar, geleneklere ve erkeklere rağmen köydeki hemcinsleriyle el ele verip ekonomik hayata dâhil olabilmektedirler. Sadece ev işleri, hayvan bakımı veya kır-bahçe işi gibi aile içi işçilikle değil hane dışı ve düzenli gelir sağlayacak iş sahalarında da çalışabilmekte ekonomik hayata doğrudan katılabilmektedirler. Bursa iline bağlı Aksu köyü kadınları bu nitelikte bir ekonomik hayatın içinde hane gelirlerine katkı sağlamaktadırlar. Çalışmada, bahse konu olan dönüşümün yaşandığı yerleşim birimlerinden biri olması hasebiyle Bursa Kestel'e bağlı Aksu köyü, araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda köy kadınları ile görüşülmesi planlanmış ve bu plan dâhilinde dokuz katılımcı kadınla görüşülmüştür. Çalışmanın katılımcıları kırk yaş üstü dokuz kadından oluşmaktadır. Çalışmaya katılan kadınlar ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, katılımcıların izniyle ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve yazıya dökülerek deşifre edilmiştir.

Bu çalışma esasen, kırsal alanda yaşayan kadınların, erkeklere rağmen ve kadınlarla dayanışarak ekonomik hayata nasıl eklemlendiklerini somut bir örnek üzerinden irdelemeyi amaçlamaktadır. Elde edilen bulgularda, kadınların farklı engellere rağmen (eş desteği alamama, köy yerinde hoş karşılanmama, ekonomik teşvik bulamama gibi) köy sınırları içerisinde küçük bir mekân kurduklarını (tamamen kendi imkânları doğrultusunda), yoğun çaba ve dönüşümlü çalışmayla mekânı sürdürülebilir kıldıklarını, bir dernek çatısı altında kurumsallaşma eğilimi gösterdiklerini ve el emeği ürünlerle (salça, ekmek üreterek ve satışını sağlayarak) ekonomik hayata eklemlendiklerini ortaya koymaktadır. Bu noktada çalışma iki amaca hizmet etmektedir; buna göre bir yanda Aksu köyü örneğinden hareketle kadın mücadelesi ve dayanışmasını görünür hale getirmek, diğer yanda ise ekonomik hayata dâhil olmadıkları bölge ve yörelerdeki kadınlara somut örnekler üzerinden mücadele ve dayanışmayla ekonomik hayata katılabileceklerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın dayanışması, kadının ekonomik hayatı, Aksu köyü kadınları

KADIN NEYZENLERİN MÜZİK DENEYİMLERİNİN

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA ELE ALINMASI

Saadet Yanardağ

Ankara Hacı Bayram Üniversitesi

Günümüzde farklı disiplinler tarafından, öznesi kadın olan birçok çalışma yapılmaktadır. Ağırlıklı olarak tasavvufi ve dinî musiki geleneği içinde kullanılan *ney* sazını çalan neyzenler incelendiğinde kadınların sayısının erkeklere oranla çok az olduğu görülür. Diğer taraftan neyzen kadınları konu alan akademik çalışmaların da yok denecek kadar az olması dikkat çekicidir. Müzik sektöründe erkek egemen bir yapının hâkim olduğu, kadın müzisyenlerin yeterince söz sahibi olmadıkları aşikârdır. Öyle ki profesyonel düzeyde ney üfleyen kadına “kadın neyzen”, ney üfleyen erkeğe ise “neyzen” olarak hitap edilir. Oysa ki neyzen, ney üfleyen kişiye verilen addır ve neyzen kavramı anlam olarak herhangi bir cinsiyete gönderme yapmaz.

Cinsiyet, kadın ile erkek arasındaki eşitsizliği değil genetik farklılıkları gösterir. Toplumsal cinsiyet ise, toplumun cinsiyetten dayanak alarak kadın ve erkek ile ilgili rol beklentilerini ifade eder. Bu çalışma ile *kadın neyzen sayısının azlığının nedenleri nelerdir? Kadın neyzen sayısının azlığının ney sazının tasavvufi, dinî musiki geleneği içinde sık kullanılması ile bir ilgisi var mıdır? Toplumsal cinsiyet rol beklentileri çerçevesinde kadın neyzenler; önyargı, kalıpyargı ya da ayrımcılık ile karşılaşmışlar mıdır?* sorularının cevapları aranmıştır. Kadın, müzik, toplumsal cinsiyet ve dinî musiki ile ilgili yazılı kaynaklardan faydalanan çalışma kapsamında, Kültür Bakanlığı ve TRT bünyesinde kadrolu/misafir sanatçı olarak çalışmış/çalışmaları devam eden beş neyzen ile yarı kurgulu görüşme yapılmıştır. Görüşme esnasında ses kaydı alınmış, ses kaydı metne dönüştürülmüş ve araştırmanın amacına göre kategorize edilerek çalışmaya eklenmiştir.

Anahtar kelimeler: Kadın, müzik, neyzen, dinî musiki, toplumsal cinsiyet

KIZIL KIRGIN'IN KADINLARI MARGUVA ROMANININ PSİKANALİTİK BAĞLAMDA ÇÖZÜMÜ

Ümmügölsüm Korkmaz

Kastamonu Üniversitesi

Ruh bilim olarak da bilinen Psikanaliz, nevrozlu hastalıkların sağaltılmasında geliştirilen eski bir tıp bilimidir. Bu bilime ilk ciddi çalışmaları Sigmund Freud katmıştır. Bilinçaltı ve rüyaların varlığı üzerine yapılan çalışmalar edebiyat dünyasında da ilgi uyandırmıştır. Başta Freud ve Jung'un öğretileri esas alınmakla kurama renk katan birçok psikanaliz uzmanının ışığında "Psikanalitik Edebiyat Kuramı" oluşturulmuştur. Psikanalitik Edebiyat Kuramı yazar-eser ilişkilerine farklı bakış açıları getirmiştir. Yazarların da nevrozlu bir hasta olduğu yorumları da yapılmıştır. Bu metotla eserlerdeki kahramanların ruhsal durumları çözümlenmiştir. Bu yöntem Türkiye'de de pek çok edebi esere uyarlanmıştır. Modern eleştiri yönteminde yerini almıştır.

Bu çalışmada da Kazak edebiyatında "kadın" temalı çalışmalarıyla adını duyurmuş olan Şerbanu Beysenova'nın *Kızıl Kırgın'ın Kadınları-Marguva* adlı romanı ele alınmıştır. Roman, Marguva'nın Sovyet dönemi suçlamalarından nasibini almış eşi Mukan'ın sürgüne gitmesinin ardından geride kalan üç çocuğu ile verdiği yaşam mücadelesini ele almıştır. Bir kadının -her şeyden önce bir annenin- tek başına vermiş olduğu bu mücadele romanda baskın bir şekilde işlenmiştir. Sürgün, mücadele, kadın başlıkları da romana psikanalitik bir yaklaşımı doğurmuştur. Marguva ve Mukan'ın çektiği yalnızlıklar, duygu patlamaları, ruhsal arınmaları, annelik ve kadınlık ruhu psikanalitik kuramdan da hareketle açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikanaliz edebiyat, Kızıl Kırgın'ın Kadınları, rüya, yalnızlık, kitle, anne, sevgi ve ruhsal arınma psikolojisi

KÜRESEL SALGIN SÜRECİNDE KARANTİNA UYGULAMALARI VE AİLE İÇİ KADIN ROLÜ ALGISINDA YAŞANAN DEĞİŞİMLER

Beyza Karakoç & Duygu Aksu

Bursa Teknik Üniversitesi/Süleyman Demirel Üniversitesi

Covid-19 küresel salgını her alanda değişime sebep olarak yaşam şartlarını, eğitim uygulamalarını, çalışma yöntemlerini, aile içi rolleri, görevleri ve algıları büyük oranda değiştirmiştir. Bu çalışma küresel salgın sürecinde karantina uygulamaları ve aile içi kadın algısında yaşanan değişimleri konu edinmiştir. Çalışmanın amacı karantina uygulamasında kadına düşen rollerde değişim olup olmadığını araştırarak, bu rollerde artış ya da azalışı saptayıp çıkarımda bulunmaktır. Çalışmada, aile içinde kadına düşen rollerin ve aile bireylerinin kadına yönelik olan algısında yaşanan değişimlerin nedenleri analiz edilmek istenmektedir. Bu analizin yapılması için araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşmenin genel akışı esnasında katılımcılara sondaj soruları, dolaylı sorular, yansıtma soruları ve doğrudan sorular yöneltilmiştir. Araştırma, görüşmenin iletişim ve kayıt biçimi bakımından sözel ve yazılı görüşme olarak gerçekleşmiştir. Katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formunda yazan sorular yöneltildikten sonra alınan cevaplar not edilmiştir. Araştırma, görüşmenin birey sayısı açısından “bireysel görüşme” olarak adlandırılıp, katılımcılar ile dijital görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın evrenini kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 10 ev hanımı ve 10 çalışan kadın olmak üzere 20 kadın oluşturmaktadır. Çalışma, aile bireyleri içerisinde sadece kadınları kapsamaktadır ve eş ile çocuklar çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme esnasında örneklem dahilinde araştırmaya katılan kadınlara küresel salgın sürecinde değişen rollerini tanımlamalarına, online eğitimde çocukların eğitimine destek olmada tek olup olmadıklarına, karantina sürecinde kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet vakasının artıp artmadığına ve bu süreçte kendilerini yalnız hissedip hissetmediklerine yönelik sorular sorulmuştur. Araştırma sonunca elde edilen bulgular MAXQDA 2020 Analytics Pro programı ile nitel olarak analiz edilmiştir. Analiz sonrasında elde edilen bulguların özetlenerek sınıflandırılması, değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkisinin kurulması ile tablo ve şekil yardımıyla verilerin sunulması bilimin sınıflandırma amacını taşıması bakımından çalışmanın önemini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küresel salgın, karantina uygulaması, nitel analiz, kadın ve algı

MODERN DÖNEMDE TASAVVUFÎ NEŞVE İLE YETİŞMİŞ BAZI KADIN AYDINLAR

Begül Hidayberdiyeva

Kastamonu Üniversitesi

Geçmiş dönemde olduğu gibi günümüzde de tasavvufî neşve toplumun her kesimini etkilemeye devam etmektedir. Râbiatü'l Adeviyye'den itibaren bu manevi mektepte Doğu'dan Batı'ya birçok kadın sûfî yetişmiştir. Tasavvufî neşvenin ana gayesi zât tecellîsinin mazharı olan Nûr-u Muhammedî ile Yaradan'ın aşkıyla aşklanıp, *“yâr olup bâr olmamak”* bu yolculukta *“kâl ehli değil, hâl ehli olma”* seyr u sülûkunu sürdürebilmektir. Bu bağlamda nasıl ki tasavvufun manevî cazibesine kapılıp bu neşveden nasiplenmek isteyen erkek tayfanın olduğu gibi tasavvufî neşvesi ile tanınan kadın zümresi de asırlar boyu bu tarîkte kendi mevcûdiyetini sürdürme gelmişlerdir. Zîra eşref-i mahlûkatlığa sadece erkekler değil kadınlar da talip olmuştur.

Kadın, geçmişte olduğu gibi günümüz modern hayatının en mühim meselesi haline gelen ve gündemde de yerini korumuş olan bir fenomendir. İslam kültürü ve düşünce tarihinde kadının dışılığından daha çok insanlığı ile anılan, yapı gereği ilâhî hakikatleri ve sırları kavramaya daha müsait; gönül zenginliğini sağlayıp aşk, şevk, vecd, sezgi ve ilham gibi nitelikleri kendinde barındıran kadına en çok değer veren ve kucak açan disiplin ise şüphesiz tasavvuf olmuştur. Bunun neticesinde ise her dönemde olduğu üzere tasavvuf düşüncesinden etkilenen ve nihayetinde bu düşünce ile buluşmaya muvaffak olan kadın erler her dönemde olagelmıştır.

Biz bu bilim şöleni vesilesi ile tebliğimizde ağırlıklı olarak dîn-i mübîn İslam'ın derûnî boyutunu teşkil eden mistik gelenekte kadın imgesini taşıyan ve tasavvufî hakikate ulaşan modern dönem kadınları Eva de Vitray-Meyerovitch, Annamarie Schimmel ve Ayşe Şasa'nın tasavvufla tanışma öyküleri, eserleri, sözleri ve tasavvuftan aldığı neşveleri hakkındaki farklı yaklaşımları dile getirmeye çalışacağız. Bu çalışma ile amacımız, kurumsal yapısı yasaklanmış ve ortadan kalkmış olmasına rağmen tasavvuf ekolünün geçmişte olduğu gibi günümüzde de etkili olduğunu göstermek, bu manevî mektebin sadece erkek toplumuna hitap etmediğini nazara vermektir.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, kadın, Eva de Vitay-Meyerovitch, Annamarie Schimmel

MODERN TÜRK KADINI KİMLİĞİNİN İNŞASINDA

ATATÜRK'ÜN MANEVÎ KIZI AFET İNAN'IN ETKİLERİ

Şerife Gizem Yıldız

Erciyes Üniversitesi

Türk kadının tarih sahnesine çıkışından günümüze kadar geçen süre zarfında tarihin bize sunduğu rehberlik sayesinde kadının statüsünü ana hatlarıyla görme fırsatı yakalanmıştır. Bu ana hatlar, hukuk, siyaset, eğitim, kültürel ve toplumsal alanları kapsamaktadır. Türk tarihinde yaşanan siyasî ve toplumsal gelişmeler kadın meselesi üzerinde hızla olumlu yönde bir ivme kazandırarak değişiklikler meydana getirmiştir. Nitekim Türklerin son yüzyılda yaşadığı en büyük gelişmelerden biri olan Türk Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ve ardından Cumhuriyetin ilan edilmesi ile beraberinde getirdiği inkılaplarla kadın hakları meselesi doruk noktasına ulaşmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın her anında emekleriyle vatanını bağımsızlığa ulaştıran Türk kadını şimdi cumhuriyetin ilkeleri ile kendi bağımsızlığına erişecektir.

Atatürk önderliğinde kurulacak olan çağdaş Türk devletinin temelinde her alanda eşitlik ilkesi yatmaktadır. Mustafa Kemal'in *"Kadınlar içtimai hayatta erkeklerle birlikte yürüyerek birbirinin yardımcısı ve destekçisi olacaklardır"* sözleriyle Türkiye'de kadın haklarının geleceğine dair fikrî bir çerçeve çizilmiştir. Bu alanda atılan adımlar sonucunda Türk kadınına sahip olduğu hakları öğretecek ve bu hakları nasıl kullanacağını gösterecek rol modeller gerekmektedir. Her konuda millete örnek olan Mustafa Kemal Atatürk, elbette bu konuda da üstüne düşeni yapmışsa da asıl görevi, idealist, uygar, çalışkan, kültürlü birer birey olarak yetiştirdiği manevi kız evlatlarına vermiştir.

Bu noktada akademisyen kimliği sayesinde öne çıkarak kadınlarımızı geçmişiyile buluşturan Afet İnan'ın rolü büyüktür. Bilindiği üzere Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kadın tarih profesörü olan Afet Hanım aynı zamanda tutkulu bir kadın hakları savunucusudur. Türk kadın hakları üzerine çalışırken, bu hakların kazanılması yolunda verdiği mücadelenin yanı sıra, mesleğinin de etkisi ile tarihsel süreçte Türk kadının konumu hakkında geniş çaplı çalışmalar sunmuştur. Afet Hanım, Genç Cumhuriyetin ulusal ve millî değerler eşliğinde yetiştirdiği aydın Türk kadın tipini temsil ederek, modern Türk kadın kimliğinin inşasında belirleyici bir rol model olmuştur.

Anahtar kelimeler: Atatürk, Afet İnan, Cumhuriyet, Türk kadını

REKLAMLARDA DEĞİŞEN KADIN İMGESİ:

DOVE “BENİM SAÇIM EZBERLERİN ÖTESİNDE” REKLAM ÖRNEĞİ

Nur Gözde Tayfur

Maltepe Üniversitesi

Üretim odaklı pazarlama anlayışının hâkim olduğu modern dönem reklamlarında kadın imgesi bir nesne konumunda iken, tüketim odaklı pazarlama anlayışının hâkim olduğu ve postmodern dönem olarak adlandırılan günümüz reklamlarında kadın imgesi özne konumuna doğru evrilmiştir. Ancak çok uzun yıllar reklamlarda kadın figürü pasif, edilgen ve etkisiz olarak aksedilmiştir. Modern dönem reklamları göz önünde bulundurulduğunda, kadınlar edilgen bir konumda gösterilmekle kalmamış aynı zamanda sadece bedeni ile var olan ve ürün tanıtımlarında kullanılan bir obje olarak yansıtılmıştır. Bu durum kadınları belirli stereotiplere hapsederek kadın bedeninin cinsel bir obje olarak metalaşmasına ve kadınların standart bir güzellik anlayışına tâbi olmasına sebebiyet vermiştir. Dünya çapında ünlü birçok marka, reklamlarında kusursuz güzelliğe sahip ve her daim formda olan kadınları tercih etmiştir. Böylece reklamlarda kadınların akıl ve becerileri göz ardı edilerek, güzellik ve bedenleri öne sürülmüştür. Fakat kadınların eğitim seviyeleri ile ekonomik özgürlüklerindeki artış ve iletişim faaliyetlerinin yaygınlaşması ile beraber toplumsal normlarda değişiklikler olmuştur. Bu durum reklamlara da yansımıştır.

Modern dönem reklamlarının aksine günümüz reklamlarında kadınlar kendi ayakları üzerinde duran, birine bağımlı olmadan var olan, yetenekleri ve beceri ile kimliklerini inşa eden, cinsiyetçi etiketleri söküp atan, doğal halleriyle güzel olan bir konumda tasvir edilmektedir. Günümüz reklamlarında birçok marka kadını doğal güzelliğiyle var olan bir özne olarak konumlandırmaktadır. Dove markası da kadının sıkıştığı güzellik kalıplarını yok sayarak kadına kendi olma özgürlüğünü vermiştir. Marka, 2004 yılında başlattığı “Gerçek Güzellik Kampanyası” ve 2017 yılında yayımladığı “Gerçek Güzellik Yemini” ile kadını hapsediği stereotiplerin arasından çekip çıkartmıştır. Çalışmanın amacı, kadın imgesinin dünden bugüne reklamlarda nasıl konumlandırıldığına dikkat çekmek ve kadına dair standart güzellik anlayışındaki değişimleri vurgulamaktır. Çalışmada, yöntem olarak vaka incelemesinden yararlanılarak, örneklem olarak Dove markasına ait “Benim Saçım Ezberlerin Ötesinde” reklamı alınmıştır. Çalışmada söz konusu reklamın göstergebilimsel olarak incelenmesine yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: kadın, reklam, Dove reklamları

REKLAMLARDA MUTLULUK VAADİNİN YENİDEN ÜRETİMİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET TEMSİLİ

Esra Akarsu

Ankara Üniversitesi

Günümüz dünyasında mutluluk, gündelik yaşamın stresinden kaçış ve ihtiyaçlarla isteklerin doyum yolu olarak tüketimle kapitalizmin egemen bolluk ortamında ürün ve hizmet alternatiflerini tüketerek ulaşılması gereken mutlak bir hedef ve yaşam tarzı olarak sunulmaktadır. Hedef kitle, mutluluğun dış dünyada bir yerlerde olduğuna, satın alınabileceğine veya onu tüketerek elde edebileceğine inanarak arayışını sürdürmektedir. Arayış diri tutulduğu sürece, tüketerek mutlu olma inancı varlığını korur. Reklamlar, mutluluk vaadini içinde barındıran ve hedef kitleyi sözü geçen evrende yeni yaşam tarzlarıyla buluşturan bir davet biçimidir. Karşıtlıklarla anlamın güçlendirildiği ve özlemi çekilenlerin vaat edildiği bir metindir. Üzerinde uzlaşmış anlamların çerçevelendiği bir algı seti olarak reklam hem görsel öğelerle desteklenerek üretilen hem de ideolojilerin taşıyıcısı olan mitler evrenidir. Gerçekte ürünü veya hizmeti aldığını düşünen tüketici, aynı zamanda reklamda vaat edilen düşünceyi de satın almaktadır.

Toplumsal cinsiyetin eşitsizlik üzerinden yapılan rol dağılımı gıda, otomobil, teknoloji, temizlik ve konut reklamları gibi pek çok reklamda kendini göstermektedir. Zihinlere yerleşen imgeler toplumsal yaşamda gerçeğe dönüşürken, rasyonel düşünme ve hareket etme eylemini biçilen roller ekseninde etkilemektedir. Reklama yerleştirilen stereotiplerin, sonsuza dek sürme imkânı olmayan duyguların peşinden koşması, tüketiciyi özendirirken eş zamanlı olarak duygusal seçimlere ve cinsiyet rollerini benimsemeye yönlendirmektedir. Bu bağlamda, bir anlam pekiştiricisi olarak reklamın içeriğinin düzenlenmesinde özen gösterilmesi gereken nokta erillik ve dişillik temsilleridir. Egemen toplumsal cinsiyet ideolojisinin medya aracılığıyla yeniden üretiliş biçimlerindeki çeşitlilik, çalışmaya elverişli örnekler sağlamaktadır. Özellikle kadın temsiline bakıldığında, üretilen içeriklerin incelenmesi çözüm yollarının tespiti açısından gerekli görünmektedir. Bu çalışma, reklamlarda mutluluk vaadinin yeniden üretiminde toplumsal cinsiyetin temsil edilme biçimlerine yorumsamacı bir yaklaşımla odaklanarak, konuyu eleştirel perspektiften yeniden tartışmayı hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: Reklam, mutluluk, toplumsal cinsiyet, kadın, temsil

“SİYAHİ KADIN” VE METALAŞMA:

ÇİFT TARAFLI SÖMÜRGELEŞME SÜRECİNE POSTKOLONYAL FEMİNİST BİR YAKLAŞIM

Zeynep Hazal Yıldız

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi

Kadınlar yüzyıllar boyunca ataerkil zihniyetin kurbanı olmuş ve bunun sonucunda metalaştırılmıştır. Bu ayrıştırıcı toplum düzeni, feminist teorinin çıkış noktası olmuş ve kadının sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda eşitliğini savunan bir ideoloji haline gelmiştir. Feminizm, eşitliği müdafaa eden bir ideoloji olmasına rağmen, kolonyal zihniyetin “beyaz” üstünlüğünü kabul etmiş ve savunduğu eşitliğe ters düşen bir ırk ayrımını çelişkili bir şekilde de olsa Batı lehinde ön plana koymuştur. Bu noktada, siyahi kadınların feminizmin müdafaa ettiği eşitliğe erişiminin beyazlardan daha zorlu olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü siyahi kadınlar hem kadın olmanın hem de siyahi olmanın sonuçlarıyla ayrıca yüzleşmişlerdir. Tecrübe edilen bu durum, “çift taraflı sömürgeleşme”, onları sistemin birer kurbanı haline getirmiştir. Siyahi kadınlar hem kadın oldukları için ataerkil zihniyet tarafından hem de siyahi oldukları için kolonyal zihniyet tarafından “çift taraflı” bir sömürgeye maruz bırakılmışlardır. Değişen ve gelişen dünya düzeni ile birlikte ortaya çıkan yeni dominasyon formları nedeniyle “siyah” ve “beyaz” sadece ten rengini temsil etmekten öteye geçmiş ve ikili karşıtlıkların “üstünlük” ve “aşağılık” seviyesini belirleyen emperyal bir ideoloji haline gelmiştir. Günümüzde ideolojik olarak siyahi kadınlar hala bu duruma maruz bırakılmaktadırlar. Bu sebeple eşitlik kavramının, geçmiş tecrübelerin ve sosyal statünün de göz önüne alınarak her kadın tarafından farklı algılanabileceğini söylemek mümkündür. Postkolonyal feminizm bu noktada devreye girerek eşitlik kavramının Batı’nın ideolojileriyle algılanmasına karşı bir tepki olacak şekilde Doğu gerçekliğini de ön plana alarak fonksiyonunu yerine getirmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada, geçmişten günümüze siyahi kadınların yüz yüze geldiği marjinalleştirme, yabancılaştırma ve sömürgeleşme üzerinde muayyen eserlerden örnekler verilip durulacak ve Bell Hooks’un *Feminist Theory From Margin to Center* kitabında belirtilen kritikler ile desteklenecektir.

Anahtar kelimeler: Postkolonyal feminizm, sömürgeleşme, yabancılaşma, marjinalleşme

SIYASETTE TEMSİLİYET KRİZİ VE KADIN

Merve Aybüke Özkan

Atatürk Üniversitesi

Sanayi devrimiyle birlikte kadınlar kamusal alanda kadın erkek eşitliğine ilişkin bazı taleplerde bulunmuştur. Bunlar eğitim, çalışma, evlilik, boşanma, miras, seçme ve seçilme gibi yasal düzenlemelerdir. Ülkemizde bu haklar herhangi bir kadın kitle hareketine gerek kalmadan Cumhuriyetin ilanı ile birlikte kadınlara verilmiş, aynı şekilde kadınların çalışma hayatına girişi de devlet desteği ile gerçekleşmiştir. Fakat bu kadın hakları “kazanılan” değil “verilen” haklar olduğu için devlet desteği ortadan kalkınca kadının çalışma hayatında varlığını sürdürmesi de zorlaşmıştır. Günümüz demokrasisinde halk karar alma ve politika sürecinden uzaklaştırılmış, görevleri temsilcilere oy vermekle sınırlandırılmıştır. Siyasal katılım seçimlere indirgenerek seçimler dışında halk siyasal alanın dışında tutulmaktadır. Bu durum temsili demokrasilerin sorunlarından biridir. Bir diğer sorun ise siyasette kadınlara yeterince yer verilmemesidir. Diğer çalışma alanları gibi kadının siyasete katılımı da devlet desteği ile başlamıştır. 1935 yılında parlamentodaki kadın milletvekili oranı %4,6 iken 1987 yılında bu oran %1,3’e kadar düşmüştür (TÜİK). Günümüzdeki parlamentoda bulunan kadın milletvekili oranı ise %17,3’tür (TÜİK).

Türkiye’de kadın erkek nüfusu neredeyse birbirine eşit olmasına rağmen parlamentodaki temsil oranlarında bu eşitliği göremiyoruz. Siyasetin hala “erkek işi” olarak görülmesi cinsiyete dayalı iş bölümü algısının devam ettiğini göstermekle birlikte kadının toplumsal yaşam alanının özel alan ile kısıtlanması düşüncesinin pek de terk edilmediğinin işaretidir. Kadınlar kota uygulamaları sayesinde az da olsa kendilerine yer bulabilmektedir. Bu noktada kadına verilen görevler çoğunlukla kadın sorunları, aile ve çocuk politikalarıyla ilgilidir. Bir kadını sanayi bakanı veya devlet başkanı olarak görmek oldukça zordur. Bunun dışında siyasete dâhil olan kadınlar eğitilmiş, varlıklı, orta ya da üst sınıfa mensup kadınlardır. Farklı kesimden ya da kimlikten kadınlar pek fazla temsil edilmemektedir. Çalışmada, Türkiye’de kadın milletvekili oranları, il genel meclis üyeliği, büyükşehir belediye başkanlığı, belediye meclis üyelerindeki kadın katılım oranları incelenmiş ve bazı Avrupa ülkelerindeki kadın katılım oranlarına yer verilerek kadının siyaset kurumundaki konumu toplumsal cinsiyet kuramı ışığında feminist perspektif ile değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: siyasal katılım, kadın, toplumsal cinsiyet

SOSYAL EKOFEMİNİZM BAĞLAMINDA

KADIN MİMARLARIN EKOLOJİK MİMARİDEKİ ROLÜNÜN İNCELENMESİ

İlayda Bahar Çamgören & Hacer Mutlu Danacı

Akdeniz Üniversitesi

Hayatta kalma faaliyetlerini devam ettirebilmek için doğadan faydalanan insanoğlu, çevre ile olan ilişkisi bakımından hem etkileyen hem de etkilenen konumdadır. İnsan eli ile doğaya verilen tahribat günümüzde canlı sağlığını tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır. Bu problemler, günümüze değin farklı meslek alanlarında ve farklı çerçevelerde ele alınmıştır. Özellikle 1970’li yıllardan itibaren etkinliğini artıran çevre sorunlarına çözüm sağlamak adına “ekolojik akımlar” başlığı altında farklı bakış açıları geliştirilmiştir. Bu akımlardan her biri kendi içerisinde ekolojik dengenin bozulmasının ardındaki sebepleri araştırmakta ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmaktadır. Bu akımlardan en çok yankı uyandıranları derin ekoloji, sosyal ekoloji, mistik ekoloji ve ekofeminizmdir. Mimarlık da doğa ile olan ilişkisi itibarıyla ekolojik dengenin korunmasında önemli bir konuma sahiptir. Mesleğin önemli yükümlülüklerinden biri de yapılaşma ile doğaya verilen zararı asgari seviyede tutmaktır. Bu nedenle ekolojik bağlamda geri dönüştürülebilir malzeme kullanımı, kaynak kullanımının azaltılması, enerji verimliliğinin artırılması, atık üretiminin azaltılması gibi ekoloji ile ilgili konular tartışılmakta ve çözüm önerileri geliştirilmektedir. Bu çalışmanın amacı, ekolojik akımlar içerisinde ekofeminizm hareketinin savunduğu görüşlerin mimarlık mesleğindeki yansımalarını incelemektir. Çalışma kapsamında ekofeminizmin alt başlığı olarak sosyal ekofeminizm kavramı ele alınmıştır. Bu bağlamda sosyal ekofeminizm akımının temel düşünce olarak savunduğu “ataerkil toplum tarafından tahakküm altında bulunan kadın ve doğa” hipotezinin mimarlık mesleğinde olan karşılığı araştırılmıştır. Böylelikle kadın mimarların meslekteki durumu anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmada yöntem olarak öncelikle ekolojik akımlar genel hatlarıyla, ekofeminizm akımı ise daha detaylı olarak incelenmiştir. Sonrasında sosyal ekofeminizm düşünsel arka planı bağlamında, kadın mimarların meslekteki durumları literatüre dayalı olarak irdelenmiştir. Bu inceleme sonucunda ise patriarkal toplumun genel yapısında olduğu öne sürülen tahakkümün mimarlık mesleğinde de yansımaları olduğu gözlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Ekoloji, ekofeminizm, kadın mimar, sosyal ekofeminizm

ŞEFİKA SULTAN GASPIRALI VE KADIN HAREKETİNDE AKTİF MÜCADELE DÖNEMİ

Gamze Altay

Kastamonu Üniversitesi

İlk Türk devletlerinin kuruluşundan günümüze kadar kadınlar toplumun her alanında aktif rol oynar. Türk tarihinde hükümdar ile birlikte ülke yönetiminde söz sahibi olan, eli kılıç tutan, ilim irfan sahibi kadınlara rastlamak mümkündür fakat ilerleyen zamanlarda Arap kültürünün benimsenmesi ile kadınlar ile erkekler arasındaki eşitlik bozulur ve kadınlar toplumda geri plana atılır. Türk töresinde kadın her zaman önemli bir yer tutar lâkin Arap kültüründe yer alan kadının değersizleştirilmesi zaman içerisinde Türk kültürüne de yansır. 19. yüzyılın ilk çeyreğinde Kırımlı aydın İsmail Gaspıralı, kadınları toplumda layık oldukları konuma ulaştırabilmek amacıyla makaleler, hikâyeler ve romanlar kaleme alır. Aynı zamanda Gaspıralı çıkardığı Tercüman gazetesinde kadınları haklarını savunmaya ve örgütlenmeye davet eder. Bir milleti zulümden, cehaletten ve felaketten kurtarmanın yegâne çözümü olarak kız çocuklarını okutmayı kabul eden İsmail Bey eserlerinde de kadın kahramanları erkeklerle rehberlik eden ve en az erkekler kadar bilgi sahibi bireyler olarak yansıtır. Kadınlara hak ettikleri değerin verilmesi gerektiğini düşünen İsmail Bey, eşi Zühre Hanım'ın da yardımlarını alarak büyük kızı Şefika Gaspıralı'yı da aydın bir Türk kadını olarak yetiştirir. Annesinin ve babasının açtığı yolda yürüyen Şefika Hanım, annesi Zühre Hanım'ı rol model almakla birlikte babası İsmail Bey'in fikirlerini benimseyerek Kırım'daki Türk ve Müslüman kadınların toplumda hak ettikleri konuma gelmeleri için çeşitli faaliyetlerde bulunur. Örgütlü kadın hareketinin Kırım'daki kolunun başında olan Şefika Hanım ve arkadaşları kadın haklarını savunan cemiyetler açılması, kendilerine seçme ve seçilme hakkının verilmesi, boşanma hakkının verilmesi ve de velayet hakkı verilmesi gibi birçok konuda kadınların yararına kararlar alınmasında etkili olurlar. Erkekler tarafından kendilerini bastırmak amacıyla yapılan faaliyetlere karşı Şefika Hanım ve arkadaşları haklarını aramaktan vazgeçmezler ve bu uğurda uzun uğraşlar vererek haklarına kavuşurlar. Bu çalışma, Şefika Gaspıralı'nın Türk kadınlarının haklarını savunmak adına gerçekleştirdiği faaliyetler ve bu faaliyetlerin sonuçları üzerinedir.

Anahtar kelimeler: İsmail Gaspıralı, Şefika Gaspıralı, Tercüman gazetesi, Kırım, kadın hakları, kadın hareketi, kadın ve hukuk

TARİHSEL SÜREÇTE KADIN OLMAK VE TÜRK MEDYASINDA KADIN OLGUSU

Zeynep Türk

Dumlupınar Üniversitesi

Tarih boyunca kadın olgusu, geleneksel toplumdaki modern topluma geçiş süreciyle birlikte olumlu bir değişim ve dönüşüm göstermiştir. Bu değişimin meydana gelmesi ve kadının var olma çabasında kitle iletişim araçları önemli rol oynamıştır. Medyada kadının var oluşu ve temsili, gerek yazılı gerekse de görsel medyada ona güç ve statü kazandırmaktan çok uzakta olduğu görülmektedir. Dünyada ve ülkemizde medyada kadının kullanımı sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Medya kuruluşlarının ekonomik, politik ve ideolojik yapıları içerik üretim sürecinde etkili olmaktadır. Günümüzde sıklıkla reyting ve tiraj artırma kaygıları birçok etik değerlerin görmezden gelinmesine sebep olmaktadır. Kadınların sosyal, kültürel ve siyasal olarak medyada özellikle televizyonda konumlandırılmış biçimi çeşitli televizyon programlarına, haber ve tartışma programlarına, reklamlara, dizilere, filmlere yansımaktadır. Medya kuruluşlarının ekonomik kaygılarla hareket ederek daha fazla kâr elde etme durumları, haber ve diğer içeriklerin gerçek boyutundan sapmasına yol açmaktadır. Bu durum sansasyonel habercilikle birlikte kadının medyada nasıl temsil edildiği noktasında önemli sorunları ortaya çıkarmaktadır.

Medyada kadınların temsil sorunu, kullanılan cinsiyetçi söylemler ile donatılmış durumdadır. Günümüzde halen kadınların birçoğu cinsellik, aldatılma, kıskançlık gibi haberlere ve birçok programa konu olması bakımından medyada yer bulabilmektedir. Kadınlar, ülkenin siyasal ya da ekonomik gündeminden soyutlanmış olarak -en çok da- “aldatan” “aldatılan” konumlarıyla gündeme gelmektedir. Bu çalışmada, gazetelerde, televizyonlarda, reklamlarda ve dergilerde kadınların yer alış biçimleri incelenmiştir. Medyada kadın olgusunun kullanımında kadınların sadece cinsiyetleriyle değil siyasetten ekonomiye, kültür ve sanattan spora toplumun çeşitli alanlarındaki başarılarıyla yansıtılmasına dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu makalede kadınların her alanda olduğu gibi medya alanında da gerek nitelik gerek nicelik olarak daha da güçlenmeleri gerektiği konusuna değinilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kadın olgusu, toplumsal cinsiyet, medya, medya ve kadın

TOMRİS UYAR VE ADALET AĞAOĞLU’NUN KADINLARI

Sümeyye Özdemir

Giresun Üniversitesi

Yazma eylemi insanın varoluş serüvenini kalıcı kılmaktadır. Yazarlar, hayat felsefelerini, duygu dünyalarını, hayallerini ve bakış açılarını eserlerine yansıtmaktadır. Geçmişten günümüze farklı toplumsal cinsiyet rollerinde yer alan kadın, edebî metinlerde de kendisine geniş ölçüde yer bulmuştur. Edebî eserlerin toplumun izdüşümleri olduğu gerçeğinden yola çıkıldığında cinsiyet kültürünün yazarların kaleminde çeşitli boyutlarda yer alması aslında var olanın yansıtılmasıdır. Kadın gerek geleneksel rolleri gerek iş yaşamında aldığı pozisyon ölçüsünde yaratıcılığın en önemli kaynaklarından birisi olagelmıştır. Bu anlamda kadın, hikâyelerde kimi zaman etken kimi zaman edilgen bir konumdadır. Bu çalışmada Tomris Uyar’ın *Otuzların Kadını*, Adalet Ağaoğlu’nun *Hayatı Savunma Biçimleri* adlı hikâye kitaplarından hareketle, yazarların kadın karakterlere bakış açısı değerlendirilecektir.

Tomris Uyar, hikâyelerinde kadının aile içerisindeki yeri ve önemini, toplumdaki konumunu ve sosyal hayatta baskı altında kalıp ezilen kadınları anlatmaktadır. Kadının varlığını eserlerinde sıkça vurgulayan diğer bir yazar ise Adalet Ağaoğlu’dur. Yazar öykülerinde başkaldırı, kent yaşamı ve kadın kimliği gibi birçok konuyu eleştirel bir dille anlatmaktadır. Ağaoğlu için kadın, bireysel olarak dünyada var olan ve kendi kimliğini arayan kişidir. Ağaoğlu ve Uyar’ın ortak yönleri ise hikâyelerinde kadının ön planda tutulmasıdır. Kadının kimlik arayışı, toplum içerisindeki rolü, aile içindeki yeri ve önemi feminizm kavramıyla bütünleşmektedir. Yazarların baskı altında kalan kadının topluma başkaldırısı ve kadın karakterlere bakış açısı ekseninde çalışma şekillendirilmek istenmiştir. Yazarların hikâyelerinde kadın teması üzerinden kendi düşünceleri ve ideolojilerinin kahramanların dünyasına yansması ele alınmaya çalışılmıştır. Yazarların öykülerindeki kadınlar, bireysel olarak yaşamlarını sürdüren, kendi fikirleri ve kurallarını oluşturabilen, özgür bireyler olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Ağaoğlu ve Uyar’a göre kadınlar, her alanda kendisini gösteren sadece ev hayatıyla sınırlı kalmayıp aynı zamanda sosyal hayat içerisinde de kendi kimliğini araştıran ve sorgulayan bireylerdir.

Anahtar kelimeler: Hikâye, kadın, feminizm, toplumsal cinsiyet

TÜRK BİLİM TARİHİ YAZICILIĞINDA KADINLAR

M. Reyhan Yılmaz

Maltepe Üniversitesi

Bilim tarihi, mevcut kavramlar ile kuramları anlayabilme ve geleceği doğru bir şekilde inşa edebilme yolunda büyük olanaklar sunan bir çalışma alanıdır. Bilim tarihi çalışmaları, bilimin süreçlerine ışık tutup yaşanan ihtilafları ortaya koyarak hem bilim felsefesine hem gelecek bilimsel çalışmalara yol açar. Türkiye’de bilim tarihi alanındaki çalışmalar 1955 yılında Aydın Sayılı öncülüğünde resmen başlatılmıştır. Başlangıcından itibaren ilk kadın bilim tarihçisi olan ve astronomi tarihi başta olmak üzere matematik, coğrafya ve teknoloji tarihi alanında çalışmalar yapan Sevim Tekeli; 2019 yılında TÜBİTAK tarafından Prof. Dr. Fuat Sezgin Bilim Tarihi ödülü takdim edilen ve doğa bilimleri ile tıp tarihi alanında çalışmalar yapmış olan Esin Kâhya; matematik tarihi alanında eserler üretmiş olan Melek Dosay gibi kadın akademisyenler bu alandaki çalışmalara öncülük etmişlerdir. Bu çalışmanın amacı, bilim tarihi alanında uluslararası düzeyde nitelikli çalışmaları ile ön plana çıkmış olan Prof. Dr. Fuat Sezgin’in bir süre eğitim görmüş olduğu Erzurum’da, bilim tarihi yazıcılığında kadın akademisyenlerin bilinirliğini sağlamaktır.

Bu çalışmada bilim tarihi yazıcılığının Türkiye’deki serüveninde yer almış olan kimya tarihi çalışmaları ile Ayten Koç Aydın, Sevtap Kadioğlu, tıp tarihi çalışmaları ile Gaye Şahinbaş Erginöz, fizik tarihi çalışmaları ile Meltem Kocaman, aynı zamanda eczacı olan ve botanik çalışmaları ile bilinen Asuman Baytop ve Türk Bilim Tarihi Kurumu’nun kurucu üyesi Feza Günergun gibi kadın akademisyenlerin Türkiye’deki bilim tarihi alanına yaptıkları önemli katkılar sunulacaktır. Sonuç olarak bilim tarihi yazıcılığının Türkiye’deki serüveninde köşe taşları vurgulanmış olup, bu süreçte yer alan Türk kadın akademisyenlerin bilim tarihine sunduğu katkıların bilinirliğinin sağlanması yolunda bir çaba gösterilmiş olunacaktır.

Anahtar kelimeler: Bilim tarihi, bilim tarihi literatürü, bilim tarihi yazıcılığı, kadın akademisyenler

ÜLKEMİZDE LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARDA KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Fatma Yıldırımış & Özlem Bozbuğa & Zehra Çalışkan

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Kadına yönelik şiddet herhangi bir siyasî, dinî ya da kültürel gerekçe ile haklılığı olmayan, kadının ruhsal ve bedensel bütünlüğünü bozan davranışlar bütünü olarak tanımlanmaktadır. İnsan hakkı ihlali olan bu davranışlar, kadınların sağlığı ve yaşam kalitesini olumsuz etkilemesinin yanı sıra toplumu da olumsuz etkilemektedir. Şiddete maruz kalan kadınların ilk başvurdıkları yer sağlık kuruluşlarıdır. O nedenle sağlık profesyonellerinin şiddet mağduru kadınlara tıbbî bakım ve ruhsal destek sağlarken onlara yaklaşımları, sorumluluk almaları ve sektörlerarası iş birliği yapabilme yetenekleri oldukça önemlidir. Bu çalışma, ülkemizde kadına yönelik şiddetle ilgili sağlık bilimleri temel alanında yapılan lisansüstü çalışmaları incelemek amacıyla yapılmıştır.

Tanımlayıcı tipte yapılan bu çalışmada, Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında, “kadına şiddet”, “kadına yönelik şiddet”, “kadın ve şiddet”, “aile içi şiddet” anahtar sözcükleri ile sağlık bilimleri temel alanında yapılan ve tam metnine ulaşılan lisansüstü tezler (n = 20) incelenmiştir. Sağlık bilimleri temel alanında belirtilen anahtar kelimelerle yapılan lisansüstü tezlerin %80,0’i (n = 16) yüksek lisans tezi olup geri kalanının (%20) doktora (n = 1) ve uzmanlık tezi (n = 3) olduğu belirlenmiştir. İncelenen tezlerin büyük bir kısmı (%70) hemşirelik alanında yürütülmüştür. Belirtilen anahtar kelimelerle, 1999 yılında yapılan ilk lisansüstü çalışmayı takiben, son beş yılda çalışmaların artış gösterdiği (%60), tezlerin ağırlıklı olarak Marmara (%40) ve İç Anadolu Bölgesinde (%25) yapıldığı tespit edilmiştir. Ulaşılan tezlerin çoğunun (%90) tanımlayıcı, sadece 2’sinin yarı deneysel nitelikte olduğu, örneklem grubunun çoğunluğunun sağlık profesyonelleri (%40) (hekim, hemşire, ebe), üniversite öğrencileri (%20) (hemşirelik/ebelik) ve evli kadın/erkekler (%30)’den oluştuğu belirlenmiştir. İncelenen çalışmalarda, ailede şiddete maruz/tanık olma durumunun yüksek olması ve çocuklarının da şiddet görmesi dikkat çekici bulgular arasında yer almaktadır. Şiddetin öğrenilen bir davranış olduğu düşünüldüğünde, kadına yönelik şiddetin acil çözümlenmesi gereken bir halk sağlığı problemi olduğu bilinmektedir. Yapılan lisansüstü çalışmalar incelendiğinde girişimsel çalışmaların kısıtlı olduğu görülmekte, ülkemiz kadınlarını şiddetten koruyacak kanıt düzeyi yüksek çalışmaların yürütülmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Kadın, şiddet, kadın ve şiddet, lisansüstü çalışmalar

KADINA YÖNELİK TOPLUMSAL CİNSİYET KALIPYARGILARININ TARİHSEL VE DİNSEL BOYLAMDA İNCELENMESİ

Berçem Öden

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak kişinin içine doğduğu toplumun kültürü tarafından yaratılan kadın ve erkeğe yönelik belirlenen düşünce, özellik, rol ve yargılardır. Bu anlamda kuşkusuz bu olguların belirlenmesinde din de etkilidir. Nitekim Russell'in ifade ettiği gibi bir toplumdaki dînî yapı ile o toplumun diğer alt sistemleri iç içe geçmiştir. Foucault'un inceleme eksenine aldığı Antik Yunan toplumuna baktığımızda oradaki kadına yönelik algı, toplumsal yapı ve toplumsal yapıyı şekillendiren dinden farklı değildir. Bunun yanı sıra Malinowski'nin inceleme eksenine aldığı anaerki toplumlara baktığımızda orada, Russell'in ele aldığı tarzda bir Hristiyan geleneği olmadığı ve kadına yönelik geleneksel yargıların olmadığı bir toplum sistemi olduğunu görürüz. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rolleri hem din hem de toplumun hukukî, siyasî ve kültürel yapısından bağımsız değildir. Bu anlamda güç ve özne kavramı bağlamında ele alacak olursak bir toplumda güce sahip olan, özne üzerinde şekillendirici bir etkiye sahiptir. Nitekim tarihsel olarak Engels'in bahsettiği gibi özel mülkiyet fikrinin doğması ile birlikte üretim araçlarını ele geçiren erkekler gücün de sahibi olmuştur. Bu anlamda Marksist düşünce ekseninde, kadın bir özne konumunda kalarak erkeğin tahakkümü altına girmiştir. Bu bağlamda gerek ideoloji gerek din gerek toplum yapısının toplumsal cinsiyet üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Bu çalışmada öncelikle toplumsal cinsiyet kavramının kökenlerine inilecek ve ilkel toplumlara uzanan çalışmalar ışığında tarihsel bir okuma yapılacaktır. İkinci olarak ise toplumsal cinsiyet rollerini keskinleştiren din olgusu ele alınacaktır. Bu bağlamda Antik Yunan toplumlarında hâkim dini anlayışın kadına bakış açısı irdelenerek, kamusal ve özel alanda kadın algısının yansımaları ele alınacaktır. Bunun yanı sıra toplumsal cinsiyet kalıpyargıların oluşması bağlamında ilahi dinlerde kadının yaratılışı ve toplumsal konumları irdelenerek din ve toplumsal cinsiyet kalıpyargıları arasındaki bağ detaylandırılacaktır.

KIZKARDEŞLER MİTİ

Enfal Erkan

Atatürk Üniversitesi

Yüzlerce yıldır kadının toplumdaki konumu tartışılmaktadır. İnsanların bir araya gelerek kabileler halinde yaşamasından bu yana ikinci sınıf varlıklar ve hatta meta olarak görülen kadınların durumu neden binlerce yıl öncesiyle aynıdır? Gerek en eski pagan mitlerinin gerekse de günümüz oryantalist inanışlarının kadını adeta bir şeytan gibi nitelendirmesi ve huzursuzlukların kaynağı olarak ortaya atması ataerkil düşüncenin ve yapılanmanın temel dayanağı olmuştur. Tarih içerisinde değişen ve şekillenen çeşitli devlet yönetim biçimleri, düşünürlerin ortaya attığı ideolojiler ve kadınların “feminizm” hareketini bir tür erkek düşmanlığı olarak algılaması ve aslında birbirleriyle de sürekli bir rekabet ve hırs mücadelesi içinde olmaları da ataerkil toplum modelinin destekçisi olmaktadır. Mücadelelerini omuz omuza vermesi gereken kadınlar kendi içlerinde dahi bölündükleri için ataerkil baskı karşısında da “kırılgan” bir tutum sergileyerek direnmektedirler. Önce kendi içlerinde bir kardeşlik oluşturmayı başardıkları takdirde erkeğin “üstünlüğü”nü yıkıp, toplumun her alanında her iki cinsiyetin de eşit olmasını sağlayabilirler.

Kadın ve erkek, toplumu oluşturan temel unsurlardır. Kadının toplumdaki yerini anlayabilmemiz için hem içinde bulunduğu dönemi hem de toplumu inceleyebilmemiz gerekir. Toplumun aynası ve hatta aynası olduğu bilinen edebiyat sanatı bu tarz bir inceleme fırsatını en iyi şekilde sunmaktadır. Geçmişten bu yana incelendiğinde gerek Batı ve gerekse Doğu toplumlarında ataerkil zeminde kadının kadına uyguladığı şiddet, ötekileştirme ve baskılar çeşitli usta kalemler tarafından ifade edilmiştir. Çalışmamızda özellikle 1960 sonrası Fransız felsefesinin önde gelen düşünürlerinden Michel Foucault’nun eserlerinden teorik temel olarak yararlanacağız. Eski Yunan ve Roma mitleriyle başlayıp Aydınlanma Çağı düşünürleriyle devam eden ve hatta günümüz eserlerinde fazlasıyla yansımasını bulan kadının ayrıştırılması konusunu İngiliz gerçekçi kısa hikâye yazarı Katherine Mansfield’in *A Cup of Tea* (Bir Fincan Çay) ve günümüz kısa hikâyecisi ve romancısı olan Ayşe Kulin’in *Gece Sesleri* adlı eserleri üzerinden inceleyeceğiz.

MARJANE SATRAPİ’NİN PERSEPOLİS ADLI ESERİNİN FEMİNİST ORYANTALİST AÇIDAN ANALİZİ

Gülşah Kazancı

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi

Oryantalizm, Batı uygarlıkların Doğu’daki toplumlarda yaşayan insanlar hakkındaki önyargılı ve geçersiz görüşlerini ifade eder. Bu yanlı ve sınırlı düşünceler, Batı’nın dayattığı basmakalıplaştırma süreçlerinden ve güç ile bilgi arasındaki ilişkiden kaynaklanmaktadır. Gücü elinde bulunduran taraf olarak Batı, kendi yarattığı algıda Doğu’yu “medeni olmayan” veya “geri kalmış” gibi sıfatlarla tanımlamaktadır. Feminist oryantalizm ise bu önyargılı tanımlama işleminin kadın hakları teması üzerinden yapılmasına ve buna dayanarak Batı’nın Doğu üzerinde baskı kurmakta haklı olduğu düşüncesine dayanır. Ayrıca feminist oryantalizm Doğulu kadınları kurtarılmayı bekleyen, pasif ve tek tip mağdurlar olarak resmeder. Bu çalışmada, İranlı kadın yazar Marjane Satrapî’nin sırasıyla 2000 ve 2003 yıllarında kaleme aldığı *Persepolis 1: The Story of a Childhood* (*Persepolis 1: Bir Çocukluk Hikâyesi*) ve *Persepolis 2: The Story of a Return* (*Persepolis 2: Bir Dönüş Hikâyesi*) isimli çizgi romanlar, oryantalizm ve feminist oryantalizm bağlamında incelenecektir. Kendi yaşam hikâyesini anlattığı bu çizgi romanlar, Satrapî’nin çocukluk döneminde İslâm Devrimi’nin yaşandığı İran’dan Viyana’ya göç edişini ve sonrasında genç bir yetişkin olarak İran’a geri dönüp tekrar Paris’e yerleşmesini ele almaktadır. Satrapî, bu iki eseriyle oryantalizmin Doğu-Batı arasında yarattığı yanlış ikiliğe ve feminist oryantalizmin Doğulu kadınlara dair yarattığı mağdur rolüne meydan okumaktadır. Doğulu kadınların tek tipleştirilmiş olmasına karşı bir duruş sergileyen Satrapî, bu duruma dair pek çok karşı örnek sunduğu eserinde kadınların sosyal, kültürel ve politik dünyanın aktif bireyleri olduğu bir gerçeklik resmeder. Satrapî’nin gözünden resmedilmiş bu gerçeklik, bu çalışmada feminist oryantalist söylemleri örneklemek adına kullanılacaktır. Çalışmayı teorik yönden geliştirmek için, Edward Said’in oryantalist söylem üzerine geliştirdiği teorilerden ve Joyce Zonana ile Parvin Pidar’ın feminist oryantalist söylemlerine dair olan teorilerinden yararlanılacaktır.

KURULLAR

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Arda ARIKAN

Prof. Dr. Reva Balcı AKPINAR

Prof. Dr. Ayhan BIÇAK

Prof. Dr. Arzu GÖRMEZ

Prof. Dr. Mukadder ERKAN

Prof. Dr. Murat KACIROĞLU

Prof. Dr. M. Cüneyt KAYA

Prof. Dr. Murat KÜÇÜKUĞURLU

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK

Prof. Dr. Ali UTKU

Prof. Dr. Elanur YILMAZ KARABULUTLU

Doç. Dr. Oğuzhan EKİNCİ

Doç. Dr. Serap DURKUT

Doç. Dr. Atakan DURMAZ

Doç. Dr. MEHMET GÜNEŞ

Doç. Dr. Nilüfer İLHAN

Doç. Dr. Cem KAHYA

Doç. Dr. Sevinç NAMLI

Doç. Dr. Tuba YETİM

Dr. Öğr. Üyesi Gökem KUTLUER

HAKEM KURULU

Prof. Dr. Arzu GÖRMEZ (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Murat KACIROĞLU (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Murat KÜÇÜKUĞURLU (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Elanur YILMAZ KARABULUTLU (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. Serap DURKUT (Ankara Üniversitesi)

Doç. Dr. Oğuzhan EKİNCİ (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. Sevinç NAMLI (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. Tuba YETİM (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Pouneh ABDOLLAHIFARD (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Selda ADILOĞLU (Bursa Teknik Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi İrem ASLAN SEYHAN (Bartın Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Şennur BAKIRTAŞ (Atatürk Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Fahrünnisa BAKIRCI KAZAN (Dicle Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Büşra CEVHEROĞLU (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ERHAN BULUT (Çankırı Karatekin Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven (Başkent Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Bahtinur MÖNGÜ (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep KARACA (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi İlker KÖMBE (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep KURNAZ (Karabük Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Görkem KUTLUER (Giresun Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Burçak SÖNMEZ (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Derya TEKİN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Yaşın Tekizoğlu (Düzce Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Emel ZORLUOĞLU (Erzurum Teknik Üniversitesi)

Dr. Özge Akbalık DOĞAN (Dicle Üniversitesi)

Dr. Meryem KAYNAK MALATYALI

Dr. Serel AKDUR ÇİÇEK

DÜZENLEME KURULU

Dr. Öğr. Üyesi Pouneh ABDOLLAHİ FARD

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep KARACA

Dr. Öğr. Üyesi Bahtinur MÖNGÜ

Dr. Öğr. Üyesi Burçak SÖNMEZ

Dr. Öğr. Üyesi Emel ZORLUOĞLU

Öğr. Gör. Elif DÜZGÜN

Arş. Gör. Sümeyra ALAN

Arş. Gör. Işıl KARABEY AKSAKALLI

Arş. Gör. Samet BAYTAR

Arş. Gör. Tanju TOKA

SON SÖZ

Erzurum Teknik Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi olarak önümüzdeki yıl düzenlemeyi planladığımız II. Ulusal Kadın Temalı Öğrenci Kongresi'nin duyurusunu sizlerle paylaşmak istiyoruz. Kongrenin düzenleneceği tarih ve diğer ayrıntılar daha sonra sizlerle paylaşılacaktır. Paylaşımlarımızı merkezimize ait sosyal medya hesaplarımızdan ve web sitemizden takip edebilirsiniz.